

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญาเสพติด¹

ธนิดา จันทรกระจ่าง²

จากการศึกษาเกี่ยวกับปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญาเสพติด จะเห็นได้ว่า ปัญหาอาญาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในประเทศไทยในปัจจุบัน เนื่องจากรัฐได้พยายามหาแนวทางแก้ไขปัญหาอาญาเสพติด ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎหมายบัญญัติความผิดและกำหนดโทษ การออกนโยบาย การรณรงค์ให้เห็นถึงโทษของอาญาเสพติด ก็ไม่ทำให้ยาเสพติดในประเทศไทยลดลง เนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันทำให้ผู้คนตกงาน ไม่มีอาชีพ แม้กระทั่งผลประโยชน์ที่จะได้รับจึงทำให้ยอมเสี่ยงในการมาจำหน่ายยาเสพติด ทั้งมีผู้ค้ารายใหญ่ ผู้อิทธิพล ย่อมส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคมและความมั่นคงของประเทศ ปัจจุบันคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเข้าสู่การพิจารณาพิพากษาของศาลเป็นจำนวนมาก ทั้งการบังคับโทษปรับในคดีอาญาเสพติด มาตรา 186 แห่งประมวลกฎหมายอาญาเสพติด พุทธศักราช 2564 ที่กำหนดว่า “ในกรณีที่มีคำพิพากษาให้ลงโทษปรับ ให้เงินที่ได้จากค่าปรับตามคำพิพากษา ตกเป็นของกองทุน ทั้งนี้ เฉพาะส่วนที่นำส่งคลังโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง หากจำเลยไม่ชำระค่าปรับตามวรรคหนึ่งและมีการดำเนินการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายอาญา ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. อำนาจความสะดวกหรือให้ความช่วยเหลือในการดำเนินการบังคับคดีด้วย” ซึ่งการดำเนินการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายอาญานั้น ได้บัญญัติเกี่ยวกับการบังคับโทษปรับไว้ในมาตรา 29/1 อีกทั้ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 วรรคหนึ่ง บัญญัติไว้ว่า ในกรณีพิสดังกล่าวต่อศาล ศาลมีอำนาจสั่งบังคับตามสัญญาประกันหรือตามที่ศาลเห็นสมควร และวรรคสาม บัญญัติไว้ว่า ในกรณีจำเป็นต้องมีการบังคับคดีเพราะพิสดังกล่าวประกันตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลมีอำนาจออกหมายบังคับคดีหรือคำสั่งอื่นใดเพื่อบังคับเอาแก่ทรัพย์สินของบุคคลซึ่งต้องรับผิดชอบตามสัญญาประกันได้เสมือนว่าเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา โดยให้เจ้าพนักงานศาลที่ได้รับแต่งตั้งและพนักงานอัยการเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับตามสัญญาประกัน จึงก่อให้เกิดหน้าที่ของเจ้าพนักงานศาลที่ได้รับการแต่งตั้งและพนักงานอัยการในอันที่จะร้องขอต่อศาลออกหมายบังคับคดีเพื่อแต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีของกรมบังคับคดีในการยึดอายัดทรัพย์สินของจำเลยในคดี

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่องปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญาเสพติด โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือรองศาสตราจารย์พิมพ์ใจ รื่นเรือง และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์จุฬารัตน์ทองสรรค์ และรองศาสตราจารย์ประเทือง ธนียผล

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดพังงา) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ยาเสพติดที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษปรับภายหลังจากประมวลกฎหมายยาเสพติดใช้บังคับ ยังมีข้อสงสัยในประมวลกฎหมายยาเสพติดที่แก้ไขใหม่ รวมทั้งเมื่อมีการพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ. 2558 ซึ่งตรากฎหมายขึ้นเพื่ออภัยโทษแก่ผู้ต้องขังในเรือนจำ เพื่อให้โอกาสแก่บุคคลเหล่านั้นได้กลับมาสู่สังคมและประพฤติตนเป็นคนดี แต่ด้วยข้อบัญญัติของข้อกำหนดที่ไม่ชัดเจนก็ยังคงก่อให้เกิดความสงสัยและถกเถียงกัน ยังไม่สามารถหาข้อยุติได้ ซึ่งมีปัญหาในการตีความกฎหมายอยู่หลายประการ หากถ้อยคำในตัวบทกฎหมายไม่มีความชัดเจนหรือกระจ่าง ก็อาจก่อให้เกิดการตีความกฎหมายและเกิดการตีความบังคับใช้ที่ผิดแผกแตกต่างไปจากเจตนารมณ์ที่แท้จริง ดังนั้นในการตรากฎหมาย จึงควรกระทำด้วยความระมัดระวังและละเอียดรอบคอบ โดยการมีผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญทั้งมีการประสานงานระหว่างหน่วยงานเพื่อการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในกฎหมายทำให้ผู้ปฏิบัติ หรือผู้อ่านเข้าใจได้สมดังเจตนารมณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่บังคับโทษปรับตามประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ.2564 ได้นำประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 – 31/1 มาใช้บังคับ และพระราชกฤษฎีกาอภัยโทษ มีปัญหาในการตีความในบางประการ และผู้ร่างบทบัญญัติควรศึกษาปัญหา และแนวทางแก้ไขในปัญหานี้ เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งหรือความไม่เข้าใจกันของนักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญหา และทำให้เกิดความยุติธรรมที่ถูกต้องตรงกันต่อไป

จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับโทษปรับตามประมวลกฎหมายยาเสพติดยังไม่ชัดเจน ไม่ครอบคลุมด้วยกันหลายประการ ซึ่งสรุปได้ ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการบังคับโทษปรับตามคำพิพากษา ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ.2564 มาตรา 186 ใช้บังคับ ได้นำประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับ โดยให้พนักงานศาลที่ได้รับการแต่งตั้งและเจ้าพนักงานอัยการมีหน้าที่ดำเนินการบังคับคดีและสืบหาหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29/1 โดยกฎหมายกำหนดเพียงให้เจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด มีอำนาจเพียงอำนวยความสะดวกหรือให้ความช่วยเหลือเท่านั้น จึงมีปัญหากการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตามประมวลกฎหมายยาเสพติดซึ่งเป็นกฎหมายใหม่ ให้อำนาจในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเพียงใด เห็นได้ว่าการดำเนินการบังคับโทษปรับมีบุคคลและหน่วยงานหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็น ศาล พนักงานอัยการ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และเจ้าพนักงานบังคับคดี โดยแต่ละหน่วยงานมีหน้าที่ ความรับผิดชอบแตกต่างกัน หากมีแก้ไขปัญหากเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการบังคับโทษปรับตามคำพิพากษา และการใช้อำนาจนั้น ให้มีกฎหมายชัดเจนลดข้อสงสัยจะช่วยลดปัญหาในการปฏิบัติงานตามกฎหมายมากยิ่งขึ้น

2.ปัญหาการพิจารณาออกหมายบังคับคดีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 การบังคับโทษปรับ หากผู้ต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับภายในกำหนดเวลาตามมาตรา 29 วรรคหนึ่งให้ศาลออกหมายบังคับคดีเพื่อยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินเพื่อชำระเงินค่าปรับ ตามมาตรา 29/1 แห่งประมวลกฎหมายอาญา คดีที่จำเลยต้องโทษปรับแล้วจำเลยไม่ชำระค่าปรับ หากพิจารณาแต่บทบัญญัติของกฎหมาย เมื่อครบกำหนดตามกฎหมายแล้ว ศาลจะต้องออกหมายบังคับคดีทุกคดี เพื่อให้อำนาจเจ้าพนักงานศาลและพนักงานอัยการ มีหน้าที่ดำเนินการบังคับคดีและสืบหาหลักทรัพย์ ซึ่งในการที่จะออกหมายบังคับคดีเพื่อบังคับโทษปรับ ไม่ใช่ทุกคดีจะมีการออกหมายบังคับคดีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 ศาลจะพิจารณาถึงความคุ้มค่าในการออกหมายบังคับคดีในการบังคับโทษปรับด้วย หรือกล่าวอีกนัยได้ว่า การจะออกหมายบังคับคดีเป็นดุลพินิจของศาลในการจะออกหมายบังคับคดีหรือไม่ก็ได้ ดังนั้นหากมีการแก้ไข กฎหมายให้มีความสอดคล้องกับระเบียบหรือข้อกำหนดภายใน หรือการออกระเบียบภายใน หน่วยงานให้มีความชัดเจน เพื่อลดปัญหาในการปฏิบัติงานตามกฎหมาย

3.ปัญหาการบังคับโทษปรับในคดีผู้ต้องโทษปรับในคดีอาชญากรรม ในกรณีจำเลยได้รับพระราชทานอภัยโทษ ตามพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ.2558 มาตรา 5 บัญญัติเพียงว่า พระราชทานอภัยโทษปล่อยตัวไปเฉพาะในส่วนของการกักขังแทนค่าปรับเท่านั้น ไม่รวมถึงในส่วนของการปรับตามคำพิพากษาแต่อย่างใด เพราะการกักขังแทนค่าปรับเป็นเพียงมาตรการบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าปรับ ไม่ใช่โทษทางอาญาตามมาตรา 18 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ประโยชน์ที่ผู้ถูกขังโทษปรับได้รับคือ ได้รับการปล่อยตัว แต่บางส่วนมีความเห็นว่าการอภัยโทษ โทษปรับย่อมได้รับอภัยโทษด้วย หากมีการแก้ไขข้อมลปัญหาในการถกเถียงตีความบทบัญญัติของกฎหมาย ย่อมทำให้ลดปัญหาการทำงานและให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายด้วย

จากการศึกษาค้นคว้าปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาชญากรรม ผู้ศึกษาพบว่า มีข้อเสนอแนะ คือ

2.1.ปัญหาการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการบังคับโทษปรับตามคำพิพากษา

ในประเด็นปัญหานี้ ข้อเสนอแนะแนวทางให้มีการบัญญัติอำนาจหน้าที่ให้มีความชัดเจนมากขึ้น ดังเช่นการเพิ่มบทบัญญัติของกฎหมายในประมวลกฎหมายอาชญากรรมให้โทษ พ.ศ.2564 มาตรา 186 วรรคสาม ว่า “ในการบังคับโทษปรับให้พนักงาน ป.ป.ส.อำนวยความสะดวกหรือให้ความช่วยเหลือในการดำเนินการบังคับคดี เพื่อลดปัญหาในการทำงานหรือร่วมประสานงานหว่างหน่วยงาน ดังนี้

“คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด มีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้

1. ให้มีอำนาจสืบหาทรัพย์สินของผู้ต้องคดียาเสพติดหรือกระทำการใดๆ เพื่อสืบหาทรัพย์สินของผู้ต้องบังคับโทษปรับยาเสพติด
2. ประสาน ตรวจสอบ หรือกระทำการใดจนติดตามการบังคับโทษปรับของผู้ต้องโทษยาเสพติด
3. ให้การช่วยเหลือและให้ความสะดวกแก่พนักงานอัยการตามที่หน่วยงานร้องขอ หรืออื่นๆ”

2.2 ปัญหาในการพิจารณาออกหมายบังคับคดีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29

ในประเด็นปัญหานี้ ขอเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาดังนี้

1. ในการพิจารณาออกหมายบังคับคดีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 หากพิจารณาจากบทบัญญัติกฎหมายอย่างเดียวย่อมเกิดปัญหาการตีความกฎหมายว่าเมื่อมีโทษปรับไม่ว่าจะมากหรือน้อยเพียงใด เจ้าพนักงานศาลหรือพนักงานอัยการจะต้องร้องขอต่อศาลในการออกหมายบังคับโทษปรับในคดียาเสพติดทุกคดี แต่ต้องไปตามเจตนารมณ์และความคุ้มค่าในการออกหมายบังคับคดีด้วย จึงเห็นควรประชุมหารือระหว่างสำนักงานศาลยุติธรรมและสำนักงานอัยการในการแก้ไขกฎหมาย เพื่อมีการออกขึ้นตอนและวิธีการให้เป็นไปตามกฎหมาย หรือการออกกฎหมายภายในของหน่วยงานมารองรับ

2. ให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา ที่กำหนดว่า “การบังคับโทษปรับ หากผู้ต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับภายในกำหนดเวลาตามมาตรา 29 วรรคหนึ่งให้ศาลออกหมายบังคับคดีเพื่อยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินเพื่อชำระเงินค่าปรับ ตามมาตรา 29/1 แห่งประมวลกฎหมายอาญา” เป็น “หากผู้ต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับภายในกำหนดเวลาตามมาตรา 29 วรรคหนึ่งให้ศาลออกหมายบังคับคดีเพื่อยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินเพื่อชำระเงินค่าปรับ ตามมาตรา 29/1 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ทั้งนี้ ให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดของสำนักงานศาลยุติธรรม” ให้มีความสอดคล้องกับระเบียบหรือข้อกำหนดภายใน เพื่อลดปัญหาในการเมื่อ หรือการออกระเบียบภายในหน่วยงานให้มีความชัดเจน เพื่อลดปัญหาในการปฏิบัติงานตามกฎหมาย

2.3. ปัญหาการบังคับโทษปรับในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด กรณีจำเลยได้รับพระราชทานอภัยโทษ

ในประเด็นปัญหาคือขอเสนอแนะแนวทางในการร่างพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหา โดยแยกดังนี้

1. กรณีที่ให้บทบัญญัติมีผลว่า เมื่อมีการปล่อยตัวผู้ต้องกักขังแทนโทษปรับแล้ว ให้ถือว่าผู้ได้รับการปล่อยตัวได้ถูกกักขังแทนค่าปรับมาครบถ้วนตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลแล้ว ไม่ว่าผู้ต้องกักขังแทนโทษปรับจะถูกกักขังแทนค่าปรับมาบ้างแล้วหรือไม่ก็ตาม ซึ่งกรณีนี้อาจปรับเปลี่ยนแต่เพียงตามมาตรา 5 วรรคสองเท่านั้น โดยอาจบัญญัติไว้ ดังนี้ “กรณีผู้ต้องกักขังตามวรรคหนึ่ง (1) ซึ่งเป็นนักโทษเด็ดขาด และยังไม่ได้รับโทษกักขังแทนโทษจำคุกหรือยังไม่ได้ถูกกักขังแทนค่าปรับ ให้ผู้ต้องกักขังนั้นได้รับพระราชทานอภัยโทษปล่อยตัวไปในส่วน of โทษกักขังแทนโทษจำคุกหรือในส่วนของการกักขังแทนค่าปรับ โดยให้ถือว่าผู้ได้รับการปล่อยตัวได้รับโทษกักขังหรือถูกกักขังแทนโทษจำคุกหรือโทษปรับ แล้วแต่กรณี ครบถ้วนแล้ว” หรือ

2. กรณีที่ให้บทบัญญัติมีผลว่า เมื่อมีการปล่อยตัวผู้ต้องกักขังแทนโทษปรับแล้ว ให้ถือว่าผู้ได้รับการปล่อยตัวได้ถูกกักขังแทนค่าปรับมาครบถ้วนตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลแล้ว เฉพาะกรณีที่ผู้ต้องกักขังแทนโทษปรับถูกกักขังแทนค่าปรับมาบ้างแล้ว แต่ถ้าหากยังไม่ได้ถูกกักขังแทนค่าปรับ ให้ถือว่าผู้ต้องกักขังนั้นได้รับพระราชทานอภัยโทษปล่อยตัวไปเฉพาะในส่วนของการกักขังแทนค่าปรับ โดยให้โทษปรับยังคงมีผลอยู่ หากเป็นกรณีนี้อาจปรับเปลี่ยนแต่เพียงตามมาตรา 5 วรรคสองเช่นกัน โดยอาจบัญญัติไว้ว่า “กรณีผู้ต้องกักขังตามวรรคหนึ่ง (1) ซึ่งเป็นนักโทษเด็ดขาด ที่ได้รับโทษกักขังแทนโทษจำคุกหรือถูกกักขังมาบ้างแล้ว ให้ถือว่าครบถ้วนแล้ว หากยังไม่ได้ได้รับโทษกักขังแทนโทษจำคุกหรือยังไม่ได้ถูกกักขังแทนค่าปรับ ให้ผู้ต้องโทษกักขังได้รับพระราชทานอภัยโทษปล่อยตัวไปเฉพาะส่วนของโทษกักขังแทนโทษจำคุกหรือเฉพาะส่วนกักขังแทนค่าปรับ แล้วแต่กรณี โดยให้ถือว่าโทษจำคุกหรือโทษปรับ แล้วแต่กรณีครบถ้วนแล้ว หากยังไม่ได้ได้รับโทษกักขังแทนโทษจำคุกหรือยังไม่ได้ถูกกักขังแทนค่าปรับ ให้ผู้ต้องกักขังได้รับพระราชทานอภัยโทษปล่อยตัวไปเฉพาะในส่วนของการกักขังแทนค่าปรับ แล้วแต่กรณี โดยให้ถือว่าโทษจำคุกหรือโทษปรับยังคงมีอยู่ตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง” อันเป็นการแก้ไขปัญหาในการตีความบทบัญญัติของกฎหมายและง่ายต่อการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. หลักกฎหมายอาญาภาคทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 23, 2564

ธานินทร์ กรัยวิเชียร. การใช้การตีความกฎหมาย “ความสำคัญของการตีความ ในวิชาชีพกฎหมาย” .พิมพ์
ครั้งที่ 2 .กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2552

วารกรณ์ ศิริสังวัฒน์. โทษปรับ :กรณีระบบวันปรับ, 2540

อรรถชัย วงศ์อุดมมงคล. การใช้มาตรการอื่นแทนโทษอาญา: ศึกษาเฉพาะความผิดบางประเภท,
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548